

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Τριμηνιαία έκδοση του Τομέα Επείγουσας και Εντατικής Νοσηλευτικής
του Εθνικού Συνδέσμου Νοσηλευτών Ελλάδας
Πύργος Αθηνών - Γ' κτίριο, Αθήνα 115 27

ΤΕΥΧΟΣ 26, ΧΕΙΜΩΝΑΣ 2008

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΩΣ ΠΟΤΕ...

Άνοιξη 2008! Εποχή ανασυγκρότησης, ψυχικής αναζήτησης και αισιοδοξίας. Τα προϋπάρχοντα και αναδεικνυόμενα κατά καιρούς προβλήματα και σκέψεις για το μέλλον της νοσηλευτικής πρέπει να τα εξετάζουμε διαχρονικά επιζητώντας πρακτικές και ουσιαστικές λύσεις, ξεφεύγοντας από το κλίμα της εποχής που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, ασάφεια, ατομικιστική εσωστρέφεια και αλαζονεία.

Ο επαγγελματίας νοσηλευτής ζητάει λύσεις και γρήγορα αποτελέσματα, γιατί έχει κουραστεί από τα συνεχόμενα «θα...», «ίσως...», «μπορεί...» και την απαξίωση.

Πρέπει επιτέλους να πάψουμε μικρόκολα να σαρκάζουμε και να λέμε...

*«Τι κι αν πέθαναν, ήρωες και πάλι θα τους λένε
κι αν σκοτωμένοι κείτονται, τα ανδρεία παλικάρια
θα μένει εδώ η δόξα τους κι όλοι γι' αυτούς θα κλαίνε»*

Οι ηρωισμοί κάποτε σταματούν και πρυτανεύει η λογική, που με ηχηρό εφόδιο τη θέληση μπορεί να αλλάξει τις προοπτικές διαμορφώνοντας μια νέα δυναμική.

Ο Τομέας Επείγουσας-Εντατικής Νοσηλευτικής (TEEN) του ΕΣΝΕ δραστήριος και επίκαιρος αφουγκραζόμενος πάντα τις εκπαιδευτικές και επιστημονικές ανησυχίες των μελών του και ευρύτερα του νοσηλευτικού κόσμου ανταποκρίνεται με επιτυχία στο ρόλο αυτό. Συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως το **12th State of the Art** και συνέδρια όπως το **35ο Πανελλήνιο Νοσηλευτικό Συνέδριο του ΕΣΝΕ στις 12 -15/5/08** με Στρογγυλό Τραπέζι και Ελεύθερες Ανακοινώσεις. Διοργανώνει σεμινάρια όπως της Καρδιοπνευμονικής Αναζωο-

γόνησης, συστήνει ομάδες που ερευνούν, συντάσσουν και συστήνουν Κλινικές Κατευθυντήριες Οδηγίες, βάσει των διεθνών δεδομένων στην Ελληνική πραγματικότητα και δίνει υποτροφίες σε εργαζόμενους στις ΜΕΘ, ώστε να συμμετέχουν στο πρόγραμμα ανταλλαγής νοσηλευτών της **European Federation of Critical Care Nursing associations (EfCCNA)**.

Η θεμελίωση και ευόδωση των δραστηριοτήτων αυτών πρέπει να γίνεται με τη μετάδοση και εφαρμογή των γνώσεων και πρακτικών στον τομέα εργασίας, με γνώμονα τις υφιστάμενες συνθήκες, τη θέληση και τη συνεργασία.

Επομένως δεν υπάρχει χώρος και χρόνος για αντιπαλοότητες, έριδες και εγωισμούς. Κοινά σημεία επαφής σίγουρα υπάρχουν μεταξύ των νοσηλευτών, όπου και αν αυτοί ανήκουν. Αυτά οφείλουμε να τα αναδειξουμε και να υποστηρίξουμε. Σίγουρα θα διαπιστώσουμε, ότι πιο πολλά μας ενώνουν παρά μας χωρίζουν.

Το «διαίρει και βασιλεύει» απότοκο άλλων εποχών, αναμοχλεύεται συχνά ως μέθοδος επίλυσης διαφορών χρησιμοποιώντας πρακτικές που οδηγούν συνήθως σε διχασμό και αντιπαλοότητα. Δεν πρέπει να επιβάλλεται στην ήδη προβληματισμένη νοσηλευτική κοινότητα που αγωνιά και ευτυχώς ακόμα ελπίζει.

Πρέπει επιτέλους να πάψουμε να λέμε ως ποτέ;;; Είναι στο χέρι όλων μας να κάνουμε μια νέα αρχή. Το οφείλουμε στον εαυτό μας!!!

Αντώνης Δασκαλάκης
Σύμβουλος του TEEN για το ΔΣ του ΕΣΝΕ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Σελ. 2-6: 2^η Κλινική Κατευθυντήρια Οδηγία: «Φροντίδα στοματικής κοιλότητας σε ασθενή υπό μηχανικό αερισμό»
Σελ. 6: Συνέδρια
Σελ. 7-8: 4^ο Επιστημονικό Συμπόσιο Τομέα Επείγουσας και Εντατικής Νοσηλευτικής ΕΣΝΕ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΤΥΠΟ ΕΚΔΟΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Coloplast

«Φροντίδα στοματικής κοιλότητας σε ασθενή υπό μηχανικό αερισμό»

Μ. Καλαφάτη, Ε. Φύτρου, Μ. Χατζοπούλου, Μ. Πρασιανάκη, Ν. Γιάκης, Α. Καρυδάκη, Μ. Προσώρα, Θ. Μπελλάλη, Αικ. Ηλιοπούλου

Η κλωρίδα της στοματικής κοιλότητας αποτελείται από 300 περίπου είδη μικροβίων, τα οποία σχηματίζουν την οδοντική πλάκα. Η οδοντική πλάκα εμφανίζεται στα δόντια και σε μικρότερη έκταση στη γλώσσα και στο στοματικό βλεννογόνο. Πολύ συχνά, αυξάνεται υπερβολικά και προκαλεί καταστροφή των δοντιών και λοίμωξη των περιοδοντικών ιστών. Οδοντική πλάκα συσσωρεύεται όταν η στοματική υγιεινή είναι κακή, όπως συμβαίνει στους ασθενείς σε μηχανικό αερισμό. Στην ομάδα αυτή των ασθενών, η στοματική κοιλότητα αποικίζεται με Gram(-) μικρόβια τα οποία είναι δυνητικοί αιτιολογικοί παράγοντες εμφάνισης πνευμονίας από τον αναπνευστήρα (Ventilator Associated Pneumonia - VAP).

Μηχανισμοί μέσω των οποίων επέρχεται η μεταβολή της φυσιολογικής κλωρίδας στον διασωληνωμένο ασθενή είναι οι εξής:

1. Η απομάκρυνση της πρωτεΐνης- φιμπρονεκτίνης (πρωτεΐνη-επιφάνειας) από το βλεννογόνο της στοματικής κοιλότητας, λόγω της παραγωγής πρωτεασών που παράγει η κλωρίδα της οδοντικής πλάκας. Έτσι λοιπόν, μένουν ακάλυπτες περιοχές στις οποίες στη συνέχεια προσκολλώνται Gram(-) μικρόβια.

2. Η σοβαρή ξηροστομία που εμφανίζεται στους διασωληνωμένους ασθενείς, για την οποία ευθύνεται αυτή καθ' αυτή η διαδικασία της διασωλήνωσης, αλλά και τα υποκείμενα νοσήματα ή καταστάσεις όπως πυρετός, διάρροιες, σε συνδυασμό με τη χορήγηση φαρμάκων που μειώνουν την έκκριση σιέλου όπως είναι τα αντικολινεργικά, διουρητικά κλπ. Ο σίελος έχει ανοσοσφαιρίνη Α και ένζυμα με ανοσολογικές ιδιότητες (λυσοζύμη & λακτοφερρίνη), ουδετεροποιεί το pH της στοματικής κοιλότητας και συμβάλλει στη μείωση της απώλειας σημαντικών στοιχείων για τα δόντια όπως το ασβέστιο.

3. Η χορήγηση αντιβιοτικών μεταβάλλει τη σύσταση της φυσιολογικής κλωρίδας και ευνοεί την ανάπτυξη αντοχής και την ανάπτυξη λοιμώξεων από ευκαιριακά παθογόνα.

Ο αποικισμός της οδοντικής πλάκας προηγείται της ανάπτυξης VAP και μικροεισροφήσεις στοματοφαρυγγικών εκκρίσεων μπορεί να ευθύνονται για την ανάπτυξη δευτεροπαθούς πνευμονίας. Δευτεροπαθής βακτηριαμιά μπορεί επίσης να συνδέεται με τον αποικισμό της οδοντικής πλάκας.

Η στοματική υγιεινή με μηχανικό καθαρισμό, τοπική εφαρμογή αντισηπτικού και ενυδάτωση του βλεννογόνου μειώνει τον κίνδυνο ανάπτυξης VAP. Η φροντίδα της στοματικής κοιλότητας πρέπει να είναι εξατομικευμένη και να βασίζεται σε καθημερινή αξιολόγηση με χρήση συγκεκριμένης κλίμακας. Η εφαρμογή τεκμηριωμένης Κλινικής Κατευθυντήριας Οδηγίας (ΚΚΟ) για τη φροντίδα της στοματικής κοιλότητας, βελτιώνει τη στοματική υγιεινή και συμβάλλει στη μέγιστη δυνατή μείωση της επίπτωσης της VAP.

Η ομάδα Ανάπτυξης Κλινικών Κατευθυντηρίων Οδηγιών (ΑΚΚΟ) του TEEN του ΕΣΝΕ, λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντικότητα της φροντίδας της στοματικής κοιλότητας σε ασθενείς υπό μηχανικό αερισμό, ανέπτυξε την ΚΚΟ που αφορά την παραπάνω διαδικασία. Σκοπός της ομάδας ΑΚΚΟ είναι η ύπαρξη ενός αλγόριθμου διαδικασιών που να προάγει τον τεκμηριωμένο τρόπο εφαρμογής της διαδικασίας αλλά και να διευκολύνει τους κλινικούς νοσηλευτές για την παροχή ποιοτικής φροντίδας στους ασθενείς.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΟΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΙΛΟΤΗΤΑΣ

Οδηγός Εξέτασης Στοματικής Κοιλότητας κατά Barnason (Barnason, 1998)			
Βαθμολογία (score): 6-18			
	1	2	3
Χείλη	Ροδαλά απαλά	Ξηρά με λύση συνέχειας επιδερμίδας	Παρουσία έλκους με αιμορραγία ή μη
Γλώσσα	Ροδαλή, παρουσία θηλών	Επίχρυστη, στιλπνή επιφάνεια χωρίς θηλές	Πυκνό επίχρυσμα, ρωγμώδης
Παραγωγή σιέλου	Υγρό	Κολλώδες	Απουσία σιέλου
Στοματικός βλεννογόνος	Υγρός, ροδαλός	Μεταβολή χροιάς, μελανές, ερυθρές, λευκές, κηλίδες	Έλκη με ή χωρίς αιμορραγία
Ούλα	Ροδαλός, σφικτός ιστός	Οιδηματώδη με ή χωρίς ερυθρότητα, παρουσία λευκού επιχρίσματος	Αιμορραγία αυτόματη ή μετά από εφαρμογή πίεσης
Δόντια, οδοντοστοιχίες	Χωρίς πλάκα	Μερικώς εντοπισμένη πλάκα	Γενικευμένη πλάκα

Μοντέλο Αξιολόγησης BRUSHED (Hayes&Jones, 1995)

B-bleeding	Αιμορραγία: σε ούλα- βλεννογόνο, έλεγχος πηκτικότητας
R-redness	Ερυθρότητα: περιοχή μεταξύ δοντιών και ούλων, γλώσσα
U-ulceration	Έλκος: μέγεθος, σχήμα, ερπητικό έλκος-φλεγμονή
S-saliva	Έκκριση σιέλου: ξηροστομία, υπερπαραγωγή σιέλου, χαρακτηριστικά
H-halitosis	Δυσοσμία στόματος: ενδεικτική οξέωσης ή λοίμωξης
E-external factors	Εξωτερικοί παράγοντες: γωνιακή χειλίτιδα από πίεση στηρικτικών ενδοτραχειακού
D-debris	Ορατή πλάκα

Κλίμακα Βαθμολόγησης Στοματίτιδας WHO (WHO, 2005)

Βαθμός	Συμπτώματα
0	Κανένα
1	Ερύθημα με ήπιο πόνο, όχι έλκος
2	Επώδυνο ερύθημα, οίδημα ή έλκος αλλά δυνατότητα λήψης στερεής τροφής
3	Επώδυνο ερύθημα, οίδημα ή έλκος αλλά δυνατότητα λήψης υγρών
4	Ανάγκη παρεντερικής ή εντερικής υποστήριξης

- Πριν την παρέμβαση προηγείται η αξιολόγηση της στοματικής κοιλότητας με τη χρήση φωτεινής πηγής και συγκεκριμένης **κλίμακας αξιολόγησης**. Προτείνονται μια ποσοτική κλίμακα ειδικά σχεδιασμένη για τον ασθενή με μηχανικό αερισμό (Barnason, 1998), μια ποιοτική κλίμακα (BRUSHED) και η κλίμακα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (WHO) που αφορά ασθενή μη διασωληνωμένο που έχει υποστεί χημειοθεραπεία. Στη συνέχεια ακολουθεί σχεδιασμός του πλάνου φροντίδας.
- Η **οδοντόβουρτσα** είναι το πιο αποτελεσματικό εργαλείο στοματικής υγιεινής για την απομάκρυνση της οδοντικής πλάκας. Τα αφρώδη σφουγγαράκια είναι το βέλτιστο εργαλείο ενυδάτωσης και χρησιμοποιούνται εμποτισμένα σε κλωρεξιδίνη για τον καθαρισμό της στοματικής κοιλότητας όταν υπάρχει κίνδυνος αιμορραγίας (αιμοπετάλια<50000).
- Η **κλωρεξιδίνη** είναι ο φαρμακευτικός παράγοντας που αποτρέπει σε μεγαλύτερο βαθμό από άλλους το σχηματισμό της οδοντικής πλάκας. Μακροχρόνια χρήση κυρίως σε μορφή gel 0,2% προκαλεί χρωματισμό των δοντιών.
- Σε ασθενείς υπό χημειοθεραπεία ή ακτινοβολία ο πιο κατάλληλος φαρμακευτικός παράγοντας είναι η υδροχλωρική **βενζυλταμίνη** η οποία εκτός από το αντιμικροβιακό της φάσμα έχει αντιοξειδωτική και παυσίπονη δράση.
- Η **εξευδίνη** μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως στοματικό διάλυμα με θετικά αποτελέσματα (όχι πιο θετικά από της κλωρεξιδίνης).
- Η **ιωδιούχος ποβιδόνη** έχει καλή αντιμικροβιακή δράση, επιτείνει όμως την ξηροστομία.
- Το **αποστειρωμένο νερό** σε συνδυασμό με τη λίπανση των χειλέων με βαζελίνη είναι ο προτεινόμενος τρόπος ενυδάτωσης.

Βιβλιογραφία:

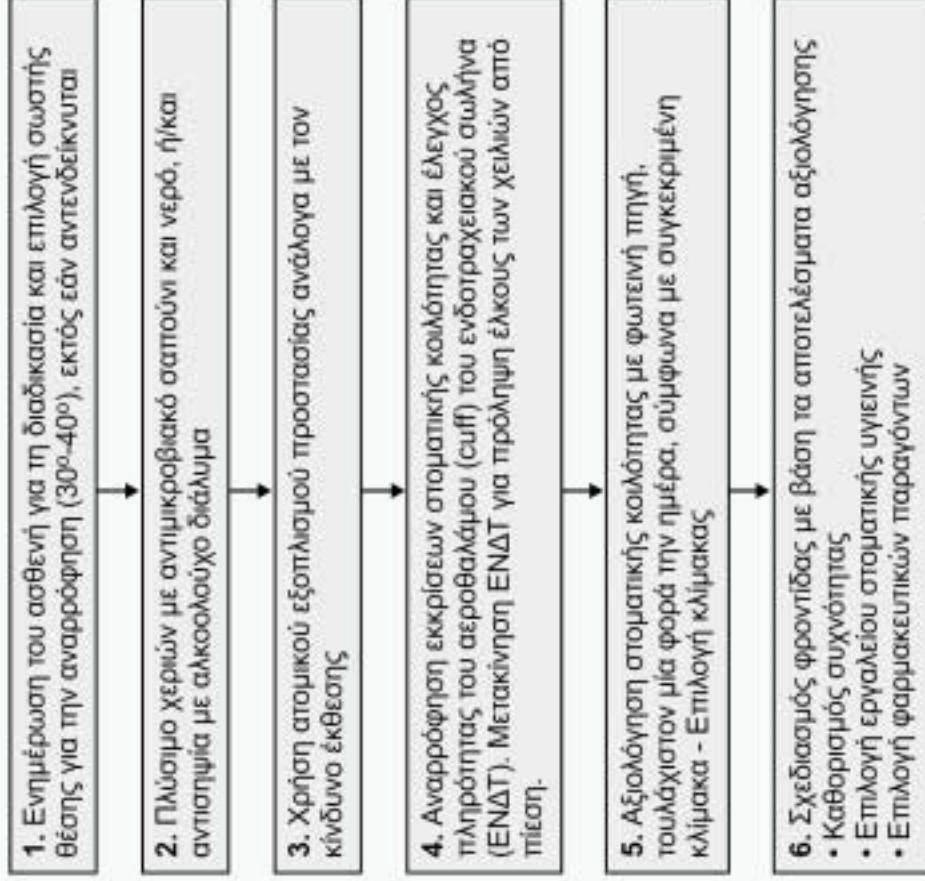
1. Χρυσοσπάθης Στ. Υγιεινή στοματικής κοιλότητας: μια ξεχασμένη νοσηλευτική παρέμβαση στους ασθενείς ΜΕΘ. Νοσηλευτική, 2005, 44 (2): 165-170
2. Mc Neil H. Biting back at poor oral hygiene. Intensive & Critical Care Nursing 2000, 16:367-372
3. Berry AM, Davidson PM. Beyond comfort: oral hygiene as a critical nursing activity in the intensive care unit. Intensive and Critical Care Nursing, 2006, 22:318-328
4. Mojon Ph. Oral health and respiratory infection. Journal of the Canadian Dental Association, 2002, 68:340-345
5. O'Reilly M. Oral care of the critically ill: a review of the literature and guidelines for practice. Australian Critical Care, 2003, 16:101-110
6. Adibia R. Oral care in the Intensive Care Unit: a Review. Journal of Contemporary Dental Practice 2004, 8:76-82.
7. Munro S, Grap M. Oral health and care in the ICU: State of science. American Journal of Critical Care 2004, 13:25-34
8. Andersson P, Ingalill R, Hallberg I, Renvert S. Testing an oral assessment guide during chemotherapy treatment in a Swedish care setting: a pilot study.
9. Cutler C, Davis N. Improving oral care in patients receiving mechanical ventilation. American Journal of Critical Care 2005, 14:389-394
10. Rello J, Koulenti D, Stijn B, Sierra R, Diaz E, De Waele J, Macor A, Agbant K, Rodriguez A. Oral care practices in ICU : a survey of 59 European ICUs. Intensive Care Medicine, 2007, 33:1066-1070
11. Jones H, Newton JT, Bower EJ. A survey of the oral care practices of intensive care nurses. Intensive & Critical Care Nursing 2004, 20:69-76.
12. Binkley C, Furr A, Carrico R, McCurren C. Survey of oral practices in US intensive units. AJIC, 2004, 32:161-169.
13. Furr LA, Binkley C, Mc Curren C, Carrico R. Factors affecting quality of oral care in intensive care units. Journal of Advanced nursing 2004, 48:454-462.
14. Torres S, Peixoto C, Caldas D Silva E, Akiti T, Nucci M, De Uzeda M. Relationship between salivary flow rates and Candida counts in subjects with xerostomia. Oral Medicine (Science direct), 2002, 93:149-154.
15. Murray T, Goodyear-Bruch C. Ventilator-associated Pneumonia Improvement Program. AACN 2007, 18:190-199
16. Ross A, Crumpler J. The impact of an evidence-based practice education program on the role of oral care in the prevention of VAP. Intensive and critical Care Nursing 2007, 23:132-136.
17. Fourrier F, Duvivier B, Boutigny H, Roussel-Delvallez M, Chopin C. Colonization of dental plaque: a source of nosocomial infections in ICU patients. Critical Care Medicine 1998, 26:301-308.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 6)

ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ: ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΟΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΙΛΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΑ ΑΣΘΕΝΗ ΥΠΟ ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΑΕΡΙΣΜΟ

Ομάδα Ανάπτυξης
Κλινικών Κατευθυντήριων Οδηγιών,
Τομέας Επιλογής και Εντατικής
Νοσηλείας, ΕΣΕΝΕ, 13/4/2008

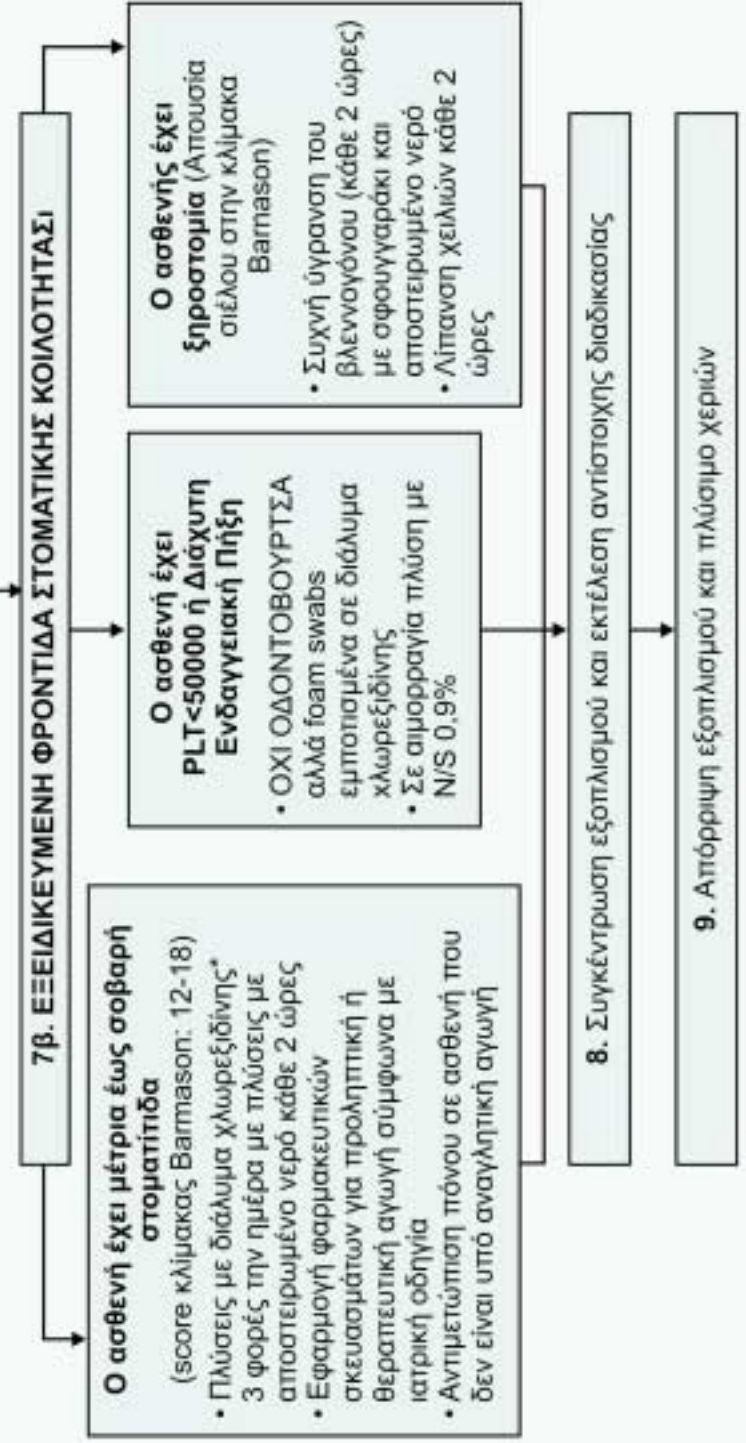

*** ΧΡΗΣΗ ΧΛΩΡΕΞΙΔΙΝΗΣ**

- Διάλυμα 0,12%: πλύση με 15 ml διαλυμένο σε αποστειρωμένο νερό (50-100 ml) για τουλάχιστον 30 sec 2 φορές την ημέρα
- ή gel 0,2%: 1 εφαρμογή για 15 λεπτά 2 φορές την ημέρα. Ακολουθεί ξέπλυμα σε αποστειρωμένο νερό
- Αν δεν είναι διαθέσιμη χλωρεξιδίνη μπορεί να χρησιμοποιηθεί benzzydamine 15 ml (από διάλυμα περιεκτικότητας 1,5 mg/ml) αραιωμένο σε 50 ml αποστειρωμένο νερό, εφαρμογή τουλάχιστον 30 sec

7α. ΒΑΣΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΟΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΙΛΟΤΗΤΑΣ
(score κλίμακας Barnason: 6-11)

- Χρήση οδοντόβουρτσας με οδοντόκρεμα, που έχει fluoride, 2 φορές την ημέρα, καλό ξέπλυμα με αποστειρωμένο νερό.
- Χρήση χλωρεξιδίνης* 2 φορές την ημέρα
- Συχνή αναρρόφηση εκκρίσεων στοματικής κοιλότητας ώστε ο στοματοφάρυγγας να διατηρείται χωρίς εκκρίσεις
- Ευδιάτωση βλεννογόνου με τη χρήση foam swabs εμπασμένα με αποστειρωμένο νερό κάθε 4 ώρες
- Λίπανση χειλιών με βαζελίνη κάθε 4 ώρες

18. Barnasson S, Graham J, Candice W, Jensen L, Schulz P, Woods S, Carder B, Lincoln O. Comparison of two endotracheal tube securement techniques on unplanned extubation, oral mucosa, and facial skin integrity. *Heart & Lung*, 1998, 27:409-417.
19. Dennessen P, Van der Ven A, Vlasveld M, Lokker L, Ramsay G, Kessels A, Van den Keijbus P, Van Nieuw Amerongen A, Veerman E. Inadequate salivary flow and poor oral mucosal status in intubated ICU patients. *Critical Care Med* 2003, 31:781-786.
20. Scannapieco F, Stewart H, Mylotte J. Colonization of dental plaque by respiratory pathogens in medical intensive care patients. *Critical Care Medicine* 1992, 20:740-745.
21. Ransier A, Epstein J, Lunn R, Spinelli J. A combined analysis of a toothbrush, foam brush and a chlorhexidine-soaked foam brush in maintaining oral hygiene. *Cancer nursing* 1995, 18:393-396.
22. Mori H, Hirasawa H, Oda S, Shiga H, Matsuda K, Nakamura M. Oral care reduces incidence of ventilator Associated Pneumonia in ICU populations. *Intensive Care Med* 2006, 32:230-236.
23. Pearson LS, Hutton JL. A controlled trial to compare the ability of foam swabs and toothbrushes to remove dental plaque. *Journal of Advanced nursing* 2002, 39:480-489.
24. Torres SR, Peixoto CB, Caldas DM, Barreiros MG, Uzeda M, Nucci M. A prospective randomized trial to reduce oral candida spp. colonization in patients with hiposalivation. *Braz oral Res* 2007, 21:182-187.
25. Seguin P, Tanguy M, Laviolle B, Tirel O, Malledant Y. Effect of oropharyngeal decontamination by povidone-iodine on ventilator-associated pneumonia in patients with head trauma. *Neurologic Critical Care* 2006, 34:1514-1519.
26. Iregui M, Kollef MH. Prevention of VAP. Selecting Interventions that make a difference. *CHEST* 2002, 121:679-681.
27. Sharma NC, Galustians HJ, Qaqish J, Charles CH, Vincet JW, McGuire JA. Antiplaque and antigingivitis effectiveness of a hexetidine mouthwash. *Journal of Clinical Periodontology* 2003, 30:590-594.
28. Grap M, Munro C, Elswick R, Sessler C, Ward K. Duration of action of a single, early oral application of chlorhexidine on oral microbial flora in mechanically ventilated patients: a pilot study. *Heart & Lung* 2004, 33: 82-91.
29. DeRiso AJ, Ladowski JS, Dillon TA, Justice JW, Peterson AC. Chlorhexidine gluconate 0.12% oral rinse reduces the incidence of total nosocomial respiratory infection and nonprophylactic systemic antibiotic use in patients undergoing heart surgery. *Chest*, 1996, 109:1556-1561.
30. Segers P, Speekenbrink R, Ubbink D, Ogtrop M, De Mol B. Prevention of nosocomial infection in cardiac surgery by decontamination of the nasopharynx and oropharynx with chlorhexidine Gluconate. *JAMA* 2006, 296:2460-2466.
31. Koeman M, van der Ven AM, Hak E, Joore HCA, Kaasjager K, de Smet AGA, Ramsay G, Dormans TPJ, Aarts LPHJ, de Bel EE, Hustinx NM, van der Tweel I, Hoepelman AM, Bonten JM. Oral decontamination with chlorhexidine reduces the incident of ventilator associated Pneumonia. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 2006, 173: 1348-1355.
32. Houston S, Gentry VL, Pruitt v. Dao T, Zabaneh , Sabo J. Reducing the incidence of nosocomial pneumonia in cardiovascular surgery patients. *Q Manage Health Care* 2003, 12: 28-41.
33. Ee Yuee Chan Seng, Meade MO, McMaster CDJ. Oral decontamination for prevention of pneumonia in mechanical ventilated adults: systematic review & meta-analysis. *BMJ* , 26 March 2007.
34. Pineda LA, Saliba RG, Solh AA. Effect of oral decontamination with chlorhexidine of the incidence of nosocomial pneumonia: a meta-analysis. *Critical Care*, 2006, 10:R35.
35. Chlebicki M, Sáfár N. Topical chlorhexidine for prevention of VAP pneumonia: a meta-analysis. *Critical Care Med*, 2007, 35:595-602.
36. Berry AM, Davidson PM, Masters J, Rolls K. Systematic Literature review of oral hygiene practices for Intensive Care Patients receiving mechanical ventilation. *American Journal of Critical Care*, 2007, 16:552-562.
37. Geffers G. Prevention of VAP: analysis of studies published since 2004. *Journal of hospital infections*, 2007, 67:1-8.
38. Kola A, Gastmeier P. Efficacy of oral chlorhexidine in preventing lower respiratory tract infections Meta-analysis of randomized control trials. *Journal of Hospital Infection* 2007, 66:207-216.
39. Salahuddin N, Zafar A, Sukhyani L, Rahim S, Noor M, Hussain K, Siddiqui S, Islam M, Husain S. Decreasing VAP in a trauma ICU. *The Journal of TRAUMA Injury, Infection & Critical Care* 2006, 61:122-130.
40. Cocanour C, Peninger M, Domonoske B, Tao Li MBA, Wright B, Valdivia A, Luther K. Decreasing VAP in a trauma ICU. *The Journal of TRAUMA Injury , Infection & Critical Care* 2006, 61:122-130.
41. Powers J, Brower A. Impact of oral hygiene on prevention of VAP in Neuroscience Patients. *Journal of Nursing Care Quality*, 2007, 22:316-312.
42. Garrouste-Orgeas M, Chevret S, Arlet G, Rouveau MO, Popoff N, Schlemmer B. Oropharyngeal or gastric colonization and nosocomial pneumonia in adult ICU. *American Journal of Respir. Critical Care Medicine* 2007, 156: 1647-1655.
43. Mojon Ph , Bourbeau J. Respiratory infection: How important is oral health? *Oral Health and Respiratory infection* 2003, 9:166-170.
44. Fourrier F, Dubois D, Pronnier Ph, Herbecq P, Leroy O, Desmettre T, Pottier-Cau, Boutigny H, Pompeo C, Durocher A, Roussel-Delvallez M. Effect of gingival and dental plaque antiseptic decontamination on nosocomial infections acquired in the intensive care unit: a double-blind placebo-controlled multicenter study. *Critical Care Med* 2005, 33:1728-1735.
45. Ogata J, Minami K, Miyamoto H, Horishita T, Ogawa M, Sata T, Taniguchi H. Gargling with povidone-iodine reduces the transport of bacteria during oral intubation. *Canadian Journal of Anesthesia* 51:932-936 (2004)
46. Normand S, Francois B, Darbe M, Bouteille BB, Bonnard M, Preux P, Gastinne H, Vignon H. Oral nystatin prophylaxis of Candida spp. colonization in ventilated critically ill patients. *Intensive Care Med*. 2005, 31:1508-1513.
47. Blot S, labeau S, Van Aken P, Claes B. Evidence-based guidelines for the prevention of VAP : results of a knowledge test among intensive care nurses. *Intensive Care Medicine* 2007, 33:1463-1467.
48. Fourrier F, Cau-Pottier E, Boutigny H, Roussel-Delvallez M, Chopin C. Effects of dental plaque antiseptic decontamination on bacterial colonization and nosocomial infections in critically ill patients. *Intensive Care Medicine* 2000, 26:1239-1247.
49. Ellepola ANB, Samaranyake LP. Adjunctive use of chlorhexidine in oral candidoses: a review. *Oral diseases* 2001, 7:11-17.

**ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΠΕΙΓΟΥΣΑΣ
ΚΑΙ ΕΝΤΑΤΙΚΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ**

*Μεσογείων 2, Γ' Κτίριο Πύργος Αθηνών - Αθήνα 11527
Τηλ: 210 7702861 - Fax : 210 7790360*

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΩΧΟΣ (τηλ. 6976680373)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΑΦΑΤΗ (τηλ. 6932638407)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΚΗΣ (τηλ. 6977241851)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (τηλ. 6937254716)

ΖΩΗ ΝΤΑΣΙΟΥ (τηλ. 6946060204)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΠΑΡΑΤΡΟΦΗ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

ΑΣΚΑΛΗΠΟΥ 80, ΤΗΛ.: 210 36.24.728, 210 36.01.605,

info@papanikolaou.gr, www.papanikolaou.gr

4^ο Συμπόσιο Τομέα Επείγουσας & Εντατικής Νοσηλευτικής ΕΣΝΕ

7-9 Νοεμβρίου 2008, Θεσσαλονίκη

«ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ & ΕΝΤΑΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ: ΑΣΦΑΛΕΙΑ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ - ΑΛΛΑΓΗ»

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Με χαρά σας ανακοινώνουμε τη διοργάνωση του 4^{ου} **Επιστημονικού Συμποσίου** του Τομέα Επείγουσας και Εντατικής Νοσηλευτικής που θα γίνει στις **7-9 Νοεμβρίου 2008** στη νύφη του Θερμαϊκού, την πανέμορφη **Θεσσαλονίκη**.

Προκειμένου να καταρτιστεί έγκαιρα το επιστημονικό πρόγραμμα και να υπάρξει για 4η συνεχή φορά τόμος Πρακτικών με τα πλήρη κείμενα των εργασιών, ακολουθεί φόρμα περιλήψης εργασίας ζητώντας την ενεργή συμμετοχή σας σε αυτή τη σημαντική επιστημονική συνάντηση. Οι περιλήψεις των εργασιών, ακολουθώντας τις οδηγίες που αναφέρονται παρακάτω, πρέπει να **σταλούν στον ΕΣΝΕ έως τις 30 Ιουνίου 2008** (Μεσογειών 2, Πύργος Αθηνών Γ' Κτίριο, 11527 Αθήνα). Έως τις **15 Ιουλίου 2008** θα ενημερωθείτε τηλεφωνικά από την Επιστημονική Επιτροπή για την αποδοχή της εργασίας σας, ενώ το πλήρες κείμενο της εργασίας σας, τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή, πρέπει να υποβληθεί έως **15 Σεπτεμβρίου 2008**, προκειμένου να γίνει η επεξεργασία και να συμπεριληφθεί στον Τόμο των Πρακτικών του Συμποσίου.

Όλα τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για το καλύτερο και πλέον εποικοδομητικό αποτέλεσμα.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

1. Το κείμενο πρέπει να είναι δακτυλογραφημένο εντός του πλαισίου του εντύπου με γραμματοσειρά 10 ή 12 (cpi) σε μονό διάστημα και να μην υπερβαίνει τις 200-250 λέξεις.
2. Ο τίτλος της εργασίας να είναι γραμμένος με κεφαλαία γράμματα.
3. Τα ονόματα των συγγραφέων να είναι στην ονομαστική, με πεζά γράμματα και να αναφέρεται πρώτα το επώνυμο και στη συνέχεια το όνομα ολογράφως.
4. Να έχει υπογραμμιστεί το όνομα του συγγραφέα που θα παρουσιάσει την εργασία
5. Κάτω από τα ονόματα σε παραπομπή πρέπει να αναφέρεται ο εργασιακός χώρος προέλευσης των συγγραφέων.
6. Ανάμεσα στον τίτλο, τα ονόματα, το κέντρο προέλευσης και το κείμενο να υπάρχει μονό κενό διάστημα
7. Η περίληψη ερευνητικής εργασίας να έχει τη δομή: Εισαγωγή - Σκοπός - Υλικό & Μέθοδος - Αποτελέσματα - Συζήτηση.
8. Περιλήψεις εργασιών χωρίς επαρκή στοιχεία ή με φράσεις όπως «τα αποτελέσματα αναμένονται ή θα συζητηθούν» κλπ. δε θα γίνονται δεκτές
9. Οι περιλήψεις υποβάλλονται σε CDROM ή με email έως 30/06/2008 στον ΕΣΝΕ (esne@esne.gr) με τη σημείωση «για το Συμπόσιο του TEEN».

Πολλοί περισσότερες πληροφορίες, τόσο για το επιστημονικό πρόγραμμα όσο και για τη συμμετοχή και διαμονή σας, θα λάβετε σύντομα μέσω της 1ης Ανακοίνωσης του 4ου Επιστημονικού Συμποσίου του TEEN, του Νοσηλευτικού Δελτίου του ΕΣΝΕ, της ιστοσελίδας μας (www.esne.gr). καθώς και με το επόμενο τεύχος της «Επείγουσας & Εντατικής Νοσηλευτικής».

ΛΗΞΗ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ: **30/06/2008**
ΛΗΞΗ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΕΙ ΣΤΟΝ
ΤΟΜΟ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ: **15/09/2008**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

☎ **35^ο Πανελλήνιο Νοσηλευτικό Συνέδριο- Νοσηλευτική: «Ασφάλεια και Ποιότητα στο Εργασιακό Περιβάλλον»**, 12-15 Μαΐου 2008, ΕΣΝΕ, Αθήνα, Hotel: ASTIR PALACE, Βουλιαγμένη. Πληροφορίες: MARINE TOURS, Βουλής 22, Τ.Κ.10563, Αθήνα τηλ: 210-3379000, fax: 210-32216870, www.marinetours.gr.

☎ **Νοσηλευτικό Συνέδριο: Τραύμα και Νοσηλευτική Φροντίδα**, 23-24 Μαΐου 2008, Γ.Ν. Θεσσαλονίκης «Παπαγεωργίου». Πληροφορίες: 2310-693159, 2310-693973, 2310-693161, e-mail: nursepap@otenet.gr, <http://www.papageorgiou-hospital.gr>

☎ **6^ο Συμπόσιο Επείγουσας και Εντατικής Θεραπείας Στρατιωτικών Νοσοκομείων Ενόπλων Δυνάμεων: «Πρακτικά Εντατικολογικά Θέματα - Κλινική**

Εφαρμογή», 30 και 31 Μαΐου 2008, Αμφιθέατρο 251 ΓΝΑ, Πληροφορίες: 210-7254360-2, fax: 210.7254363 e-mail: info@epsiloncongress.gr, <http://www.epsiloncongress>, <http://www.armyicu.gr>

☎ **3rd European Federation Critical Care Nurses associations (EfCCNa) Congress**, 9-11 Οκτωβρίου 2008, Φλωρεντία. **Υποβολή περιλήψεων έως 5 Μαΐου 2008**. Πληροφορίες: www.efccna2008.aniarti.it

☎ **12th International Nursing Research Conference & 6th Biennial Joanna Briggs Colloquium**, 12-15 Νοεμβρίου 2008, Γκόρντοβα Ισπανία. **Υποβολή περιλήψεων: μέχρι 3 Ιουνίου 2008**

Πληροφορίες: www.joannabriggs.edu.au/2008colloquium και www.isciii.es/investen.

4^ο Συμπόσιο Τομέα Επείγουσας & Εντατικής Νοσηλευτικής ΕΣΝΕ

7-9 Νοεμβρίου 2008, Θεσσαλονίκη

«ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ & ΕΝΤΑΤΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ: ΑΣΦΑΛΕΙΑ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ - ΑΛΛΑΓΗ»

ΦΟΡΜΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΩΝΥΜΟ:..... ΟΝΟΜΑ:.....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ:.....

ΠΟΛΗ:..... ΤΗΛ:..... ΚΙΝ:.....

EMAIL:.....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:.....

ΧΩΡΟΣ:.....

ΠΟΛΗ:..... ΤΗΛ:.....